

ХУЛОСАИ КОМИССИЯИ ЭКСПЕРТӢ

шурои диссертатсионии 6D.KOA-051 назди факултети биологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба диссертатсияи Раҷабзода Афзал Мирзо дар мавзуи “Омӯзиши ҳолати шиддатнокии равонӣ ва физиологии организми хонандагон дар раванди таҳсил” барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисоси 6D060700–Биология 6D060732-физиология

Комиссияи ташхисии шурои диссертатсионии 6D.KOA-051 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар ҳайати зерин: раис, доктори илмҳои биологӣ Амиршозода Ф.С. ва аъзоёни комиссия - доктори илмҳои биологӣ Ҷураева У.Ш. ва номзоди илмҳои биологӣ Иронова С.Ш. бо қарори шурои диссертатсионии 6D.KOA-051 мувофиқи талаботи фасли 4-уми Низомномаи намунавӣ оид ба шурои диссертатсионӣ (Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267, бо назардошти тағйири иловаҳо аз 26 июни соли 2023, таҳти №295) ташкил карда шуд.

Комиссия дар асоси шинос шудан бо рисолаи номзодии Раҷабзода Афзал Мирзо дар мавзуи “Омӯзиши ҳолати шиддатнокии равонӣ ва физиологии организми хонандагон дар раванди таҳсил” барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисоси 6D060700–Биология 6D060732-физиология ва муҳокимаи он чунин хулоса қабул намуд.

Мавзуи диссертатсионии номзодии Раҷабзода Афзал Мирзо актуалӣ мебошад, ки дар он бори аввал дар ҷумҳурии Тоҷикистон ба таври қиёси омӯзиши ҳолати, функционалии майнаи сарӣ хонандагон дар муассисаҳои таълимӣ ва таъсири омилҳои гуногун ба организми хонандагон ва тағйирёбии шиддатнокии эҳсосии онҳо дар раванди таълим гузаронида шудааст ва ин таҳқиқоти аввалин ба ҳисоб меравад.

Мавзуи рисолаи номзодии Раҷабзода Афзал Мирзо, мухтавои диссертатсия ва автореферат ба ихтисоси 6D060732- Физиология, ки аз

руйи он ба шуро қабул, ва баррасӣ намуда бари ва ҳимояи он иҷозат дода шудааст.

Муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи комиссияи олии аттестатсионии (КОА) назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 6D060732-Физиология ва самтҳои афзалиятнокии илм дар ҷумҳурии мувофиқат мекунад. Натиҷаҳои диссертатсия пурра бо мақсад ва вазифаҳои гузошташуда оид ба таъсири стресси имтиҳони ба ҳолати раванӣ ва физиологии хонандагон дар раванди таълим ва мутобиқшавии онҳо мувофиқат мекунад.

Мавзуи диссертатсионии Раҷабзода А.М. муҳиму муҳим буда, барои ба эътибор гирифтани ҳолатҳои шиддатнокии раванӣ ва эҳсосии фаъолияти олии асаб ва типҳои он, паҳлуҳои назариявӣ ва амалии онҳо ҳангоми таълим додану тарбия намудан аз ҳар ҷиҳат масъалаи басо муҳим маҳсуб меёбад. Қобилияти барқароршавӣ, коршоямии варзишгарон ва мутобиқ шудан ба шароити тағирёбандаи раванди тамринҳо бахшида шудааст. Чунин талаботи ҷиддӣ ба рушду инкишофи арзишҳои ахлоқӣ ва рушди ҷаҳони маънавии хонандагон мусоидат намуда, заминагузор ва боис ба ҳаматарафа васеъ гардидани фитрати хонандагон мегардад бахшида шудааст.

Таҳсил дар мактабҳои типӣ нав махсусияти худро дорад, ки бо касбияти мактаби оӣ алоқаманд буда, дар шароитҳои гуногун зиндагӣ кардан, ба монанди хобгоҳ, истеъмоли ғизо, иҷроиши сарбории иловагӣ ва дигар омилҳои, ки ба организми хонандагон таъсири гуногунҷабҳа мерасанд, аз ҳолати функционалии системаҳои физиологӣ вобаста аст.

Яке аз омиле, ки дар байни дигари онҳо мавқеи намоёнро ишғол мекунад, стресси имтиҳонӣ мебошад, ки дар хонандагон муассисаҳои таълимӣ шиддатнокии эҳсосӣ равониро ба амал меорад, ва дар хонандагон стресси асабонишавӣ ба назар мерасад. Ҳамин тариқ, дар имтиҳон сабаби осеб دیدани вазъи руҳӣ низ мегардад.

Ҳолати имтиҳон реаксияи занҷириро аз қишри майнаи сар, сар карда, то ҳуҷайраҳои хурдтарин ва молекулаи онҳо ба амал меорад. Дар натиҷа вайроншавии танзими системаи дилу – рағҳо, баландшавии ҳаҷми систолавӣ ва ҳолати дақиқавии хун тезшавӣ ё сустшавии набзи артериявӣ ба назар мерасад. Вобаста аз андозаи миёнаи зудии кори дил шароити стресс бо зиёдшавии сарбории ҷисмонӣ рост меояд. Шиддатнокии тӯлони ва аён метавонад фаъолшавии шуъбаҳои симпатикӣ ва парасимпатикии системаи вегетативии асаб ва равандҳои гузариш вайроншавии гомеостази вегетативӣ ва баландшавии қобилиятнокии реаксияи системаи дилу рағҳо, аз ҷумла, баландшавии фишори артериявиро ба амал меорад. Сарбории фикрӣ ва равонӣ–эҳсосӣ кори системаи нейрорендокриниро ҳамчун стресси музмин, ки тағйирёбии мубодилаи моддаҳо, аз ҷумла, сафедаро ба амал меорад, тафсиф карда мешавад.

Ҳамин тавр, стресси имтиҳони яке аз манбаи асосии таъсири манфӣ расонанда ба саломатии хонандагон ба ҳисоб меравад. Ин мушкилоти як ду нафар набуда характери оммавӣ дорад, ки ҳар сол қариб садҳо ҳазор хонандагонро дар бар мегирад. Аз ин ҷиҳат рисолаи номзодии Раҷабзода А.М. барои омӯзгорон хонандагон актуалӣ мебошад, зеро бори аввал ба таври қиёсӣ дараҷаи равонӣ физиологӣ, эҳсосии хонандагон дар мактабҳои типӣ нав ва мактабҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар ҷараёни таълим, ҳангоми супоридани имтиҳонҳои гузариш аз синф ба синф ва имтиҳонҳои хатм натиҷаҳои назаррас мебошад.

Мақсади таҳқиқот; Омӯзиши шиддатнокии равони, физиологӣ, типҳои фаъолияти олии асаб ва дараҷаҳои гуногуни донишазбаркунии хонандагон дар муассисаҳои типӣ нав, муассисаи таълимӣ, мактаби Президентӣ ва муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ ҳангоми таҳсил ва супоридани имтиҳонҳои аз синф ба синф гузаштан ва хатми муассиса ба роҳ монда шудааст.

Навгониҳои илмӣ таҳқиқот. Диссертант аввалин маротиба ба таври қиёсӣ ва якҷоя фаъолияти хонандагонро дар шароитҳои гуногуни таҳсил

омӯхтааст. Инчунин қобилиятнокии махсус вобаста аз характер ва раванди имтиҳонро муайян намуда таъсири баъзе омилҳоро ба шиддатнокии фаъолияти хонандагон омӯхтаст. Коркарди усули муосир оид ба баҳодихӣ ва пешгуи дараҷаи шиддатнокии функционалии хонандагонро вобаста аз шакли имтиҳон ва синну сол, шароитҳои гуногун ва таъсири ин омилҳо ба ҳолати функционалии организми хонандагонро аввалин маротиба дар ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда нишон додааст, ки дар шароити меъёрии таълим дар хонандагони муассисаҳои типии нав назар ба муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, дараҷаи донишазбаркунӣ баланд буда, шиддатнокии равонӣ ва эҳсосӣ дар онҳо нисбатан аён мушоҳида карда мешавад. Диссертант бори аввал ба таври қиёсӣ муайян кардааст, ки дар хонандагони муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ нисбат ба хонандагони литсей дараҷаи тезмондашавии эҳсоси равонӣ-физиологӣ мушоҳида мегардад, ки ин ба рафти донишазбаркунӣ ва мутобиқшавии онҳо таъсири манфӣ мерасонад, ва ҳолати тағйирёбии шиддатнокии эҳсосӣ дар хонандагон вобаста ба мизоҷ ва типии фаъолияти асаби онҳо муайян карда шудааст.

Аҳамияти назариявӣ ва илмию амалии таҳқиқот. Бори аввал диссертант ба таври қиёсӣ ба хонандагони сатҳи донишандузии гуногундошта, тарзи қабули имтиҳонҳо, баҳогузори ба онҳоро муайян кардааст. Нишон додааст, ки коркарди методӣ баҳодихӣ ва пешгуи дараҷаи шиддатнокии функционалии хонандагон ва динамикаи он дар шароитҳои гуногун имконият медиҳад, ки бо сифати баланд ва дараҷаи нав ба ҳолати шиддатнокии функционалии хонандагон вобаста аз синну сол, тавсифи шахсӣ, баҳо додан ба характер, мизоҷи онҳо ва дараҷаи таъсири омилҳои гуногуни раванди таълим ба роҳ монда шавад. Оиди натиҷаҳои таҳқиқот коркарди методӣ ва тавсияҳо ва истифодаи натиҷаҳо дар ҷараёни таълим, ҳам санад оиди амалигардони пешгуиро осон гардонида имконияти муайян намудани дараҷаи таъсири омилҳои номусоидро дар раванди таълим муайян мекунад. Маводҳои ба

дастовардашуда маълумотҳои васеъро оиди мутобиқшавии психофизиологии хонандагон ба таълим муайян намуда имконияти истифодаи онро дар ҷараёни таълим пешниҳод менамояд. Новобаста аз он, ки талабот нисбати маълумоти мактаби Президенти назар ба хонандагони муассисаи таҳсилоти миёнаи умуми бештар мебошад мутобиқшавӣ ба таҳсил дар онҳо хучайраҳо барқарор мешавад.

Саҳми шахсии докталаб дарҷаи илмӣ дар таҳқиқот

Диссертант шахсан дар ҳамаи марҳилаҳои таҳқиқот, аз он ҷумла таҳлили сарчашмаҳо ва адабиёти ватанӣ ва хориҷӣ шахсан худӣ ӯ мавзӯро интихоб намуда, нақшаро коркард карда усулҳои гузаронидани таҳқиқот, мақсад ва вазифаи рисолаҳо дақиқу равшан намудааст. Ҳамаи қисмҳои кори илмӣ аз тарафи, унвонҷӯ иҷро карда шудааст. Ҷамъовариҳои коркарди омӯрӣ, таҳлили маводи таҳқиқот, навиштан, таҳия кардан ва шарҳ додани натиҷаҳои таҳқиқот аз тарафи унвонҷӯ мустақилона иҷро шудааст. Дар асоси ҷамъбасти илмӣ, хулосаҳо ва тавсияҳои амалии ҳешро пешниҳод кардааст. Ҳиссаи иштироки муаллиф дар таҳияи рисола 90%-ро ташкил медиҳад.

Оид ба мукамал инъикос ёфтани муҳтавои кори диссертатсионӣ дар таълифоти нашршудаи докталаб 9 мақола аз ҷумла 5 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 4-мақола ва фишурдаҳо, ки дар дигар нашрияҳои илмӣ-амалӣ ба таъб расидаанд.

Нашри натиҷаҳои диссертатсия ва автореферат пурра ба талаботи пешниҳодгардида ҷавобгӯ мебошад.

Диссертатсия аз тарафи муаллиф мустақилона навишта шуда, дорои ягонагии дохилӣ мебошад. Натиҷаҳо ва нуқтаҳои навини илмии барои ҳимоя пешниҳодшуда саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро нишон медиҳад.

Эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқи диссертатсионии бадастомада бо истифодаи усулҳои классикӣ ва муосири физиологӣ, таҳлили натиҷаҳо

тасдик; карда шудаанд. Натиҷаҳои дар раванди таҳқиқот бадастовардашуда боэътимод буда, аҳаммияти илмӣ ва амалӣ доранд. Натиҷаҳои дар диссертатсия дарҷ гардида дар конференсияҳо ва семинарҳои илмӣ гузориш ва муҳокима карда шудаанд.

Комиссияи экспертии диссертатсияи Раҷабзода Афзал Мирзо дар мавзуи «Омӯзиши ҳолати шиддатнокии равонӣ ва физиологии организми хонандагон дар раванди таълим» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа(PhD)- доктор аз рӯи ихтисоси 6D060700-Биология (6D060732)- Физиология барраст намуда, дар асоси банди 60 тартиб додани дараҷаи илмӣ

ҚАРОР КАРДА ШУД:

1. Диссертатсияи Раҷабзода Афзал Мирзо дар мавзуи «Омӯзиши ҳолати шиддатнокии равонӣ ва физиологии организми хонандагон дар раванди таълим» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)- доктор аз рӯи ихтисоси 6D060700-Биология (6D060732)-Физиология дар Шурои диссертатсионии 6D.KOA-051 дар назди факултети биологияи Донишгоҳии миллии Тоҷикистон қабул карда шавад.

2. Комиссияи экспертӣ муҳақиқони зеринро, ки корҳои илмӣ - тадқиқотиашон, ба ихтисоси (6D060732) - Физиология мувофиқат доранд ба ҳайси муқарризони расмӣ пешниҳод менамояд:

-Табариён Баҳром Сафар - доктори илмҳои тиб, профессор, директори Пажӯҳишгоҳи тибби бунёдии Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ ибни.Сино;

-Шамсиддинов Шаъбон Начмиддинович - номзади илмҳои биологӣ, дотсент, мудири озмоишгоҳи чигар ва ғадуди зери меъда МД Пажӯҳишгоҳи гастроэнтология АМИТ.

3. Ба сифати муассисаи пешбар Муассисаи таълимии ғайридавлатии Донишқадаи тиббӣ - иҷтимоии Тоҷикистон тавсия дода шавад.

4. Барои чойгир намудани эълон оид ба химояи диссертатсия дар сомонаҳои Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва КОА назди Президента Ҷумҳурии Тоҷикистон розигӣ дода шавад.

5. Барои чопи автореферат бо ҳуқуқи дастнавис (100 дона) ва ирсол гардонидани он ба суроғаҳои таъиншуда ҷозат дода шавад.

Раиси комиссияи экспертӣ:
доктори илмҳои биологӣ
ноиби Президенти Академияи
илмҳои кишоварзии Тоҷикистон

 Амиршозода Ф.С.

Суроға: индекс 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 21-А. Телефон: (+992) 223-70-74 E-mail: aikat91@mail.ru

Имзои Ф.С.Амиршозодаро тасдиқ мекунам
Сармутахассис оид ба кадрҳои АИКТ
«19» 10 2026

Ганиева Г.Э.

Аъзоёни комиссия:

Доктори илмҳои биологӣ, профессори
кафедраи химия ва биологияи факултети
илмӣ - табиатшиносии Донишгоҳи славянии
Россия ва Тоҷикистон

 Джураева У.Ш.

Имзои У.Ш.Джураеваро тасдиқ мекунам:
Сардори Раёсати кадрҳои ДСРТ
«19» 10 2026

Боровицкая Л.А.

Суроға: индекс 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Душанбе, кӯчаи Мирзо Турсунзода, 30. Телефон: (+992) 37-221-35-50.

E-mail: p.rektora@mail.ru

«19» 10 2026

Мудири кафедраи анатомия ва физиологияи
Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон
ба номи С.Айнӣ, номзади илмҳои биологӣ

Иронова С.Ш.

Суроға: индекс 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 121-А. Телефон: (+992) 224-13-83. E-mail: info@tgpu.tj

«19» 10 2026

Имзои С.Ш. Ироноваро тасдиқ мекунам:

Сардори Раёсати кадрҳои ва корҳои махсуси ДДОТ / Кодирзода С.
«19» 10 2026

